

УДК: 338.43:631.1:65.011

ВПЛИВ РІВНЯ ІННОВАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Громов О.А. - к.е.н., Херсонська філія
ПВНЗ „Європейський університет”*

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин аграрні підприємства повинні орієнтувати свою діяльність на задоволення потреб і запитів споживачів, займатися питаннями пошуку і реалізації існуючих і перспективних ринкових можливостей, насамперед - можливостей інноваційного розвитку. Це передбачає зростання ступеня відкритості господарського механізму підприємства, а також ступеня взаємодії з проміжним і зовнішнім середовищем. Відповідно, організаційно-економічний механізм аграрних підприємств повинен функціонувати в тісній взаємодії з ринковими і регулюючими механізмами для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності аграрного підприємства. Одним з основних шляхів забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної агропродукції є дотримання якісних показників, що відповідатимуть світовим стандартам.

Стан вивчення проблеми. Питання розвитку інноваційної діяльності та вплив її на конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників знайшли висвітлення у працях учених-економістів: М.І. Долішного, М.В. Зубця, О.В. Крисального, М.Й. Маліка, М.П. Музики, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, В.М. Трегобчука та ін. Сьогодні, проблема залучення сільськогосподарських підприємств до інноваційної діяльності в Україні залишається досить актуальною та потребує подальших досліджень.

Завдання і методика досліджень. Метою написання статті є дослідження проблем залучення аграрних підприємств до інноваційної діяльності, і тим самим забезпечення високого рівня їх конкурентоспроможності.

Результати дослідження. Інноваційний шлях розвитку за своєю суттю орієнтований на збільшення доходів, на відміну від екстенсивного і інтенсивного шляхів розвитку, орієнтованих, відповідно, на ріст обсягів виробництва і зниження витрат. Крім того, орієнтація підприємства на інноваційний розвиток дозволяє йому адаптуватися до змін умов зовнішнього середовища і тривалий час утримуватися на ринку. Тобто, інноваційний шлях розвитку дозволяє активізувати процеси пошуку і реалізації ринкових можливостей, що відкриваються, і за рахунок цього посилити мотивацію розвитку виробництва.

Однією з основних проблем інноваційного розвитку, яка на сьогодні є досить актуальною, є нестача коштів вітчизняних аграрних підприємств і держави, а також складні умови їх залучення. До інших, не менш значущих проблем, на нашу думку, слід віднести: нерозвиненість ринку технологій, недосконалість політики та нормативно-правової бази інноваційної діяльності, недосконалість комунікативних зв'язків з іншими суб'єктами інноваційного процесу; відсутність або недоступність інформації про нові технології, а також про стан та оцінку ринку збуту інноваційної продукції; низький інноваційний потенціал

підприємства, нестача кваліфікованого персоналу; невизначеність строків інноваційного процесу, висока вартість нововведень, високий ризик інноваційної діяльності, великі строки окупності нововведень, низький попит на вітчизняні нововведення.

Для вирішення зазначених проблем, на нашу думку, необхідно запропонувати ряд заходів підтримки інноваційної діяльності аграрних підприємств: по-перше, створення сприятливого економічного і правового середовища та умов фінансового забезпечення їх розвитку; по-друге, забезпечення ефективного розвитку ринку лізингових послуг і надання належної інформації щодо наявності пропозицій вільних об'єктів, що підлягають оренді, попит на інноваційні розробки, а також інформації про новітні наукові розробки та винаходи тощо; по-третє, стимулювання на державному рівні впровадження інноваційних технологій та запровадження діючої системи державних замовлень науково-технічних розробок.

У процесі вибору моделі економічного розвитку виникає потреба у розробці механізмів інноваційного розвитку відповідно до вимог і критеріїв оцінки глобальних систем. При цьому слід зазначити, що в умовах глобалізації посилюється тиск на учасників глобального процесу, більш динамічними і гнучкими стають конкурентні переваги. Останні повинні носити системно-комплексний характер з активною цільовою спрямованістю на забезпечення сталого розвитку. Реалізація вказаної вимоги можлива за умови впровадження моделі інноваційного розвитку національної економіки, галузей і безпосередньо підприємницьких структур великого, середнього та малого бізнесу.

Модель інноваційного розвитку аграрного сектора економіки, на нашу думку, повинна базуватися на інтегрованій, комплексній системі, яка охоплюватиме продуктові, процесні, організаційні, управлінські, техніко-технологічні, біологічні та інформаційні інновації. Специфіка видів інновацій в аграрному секторі зумовлена його особливостями. По-перше, це залучення до виробничого процесу природних ресурсів, що зорієнтовує інновації на забезпечення збереження екологічної безпеки, раціонального використання природного потенціалу. По-друге, інноваційний процес в аграрному секторі диференціюється на економічний, організаційний, технологічний, технічний тощо, які об'єднуються єдиним елементом – створення нових біологічних видів. По-третє, виходячи з того, що сільськогосподарська продукція як елемент забезпечення життєдіяльності людини спричиняє істотний вплив на здоров'я та рівень життєстійкості останньої, інновації в аграрній сфері повинні забезпечувати пріоритетність підвищення якості сільськогосподарської продукції, її безпеки і збереження природних властивостей. На нашу думку, найбільш коректною буде класифікація інновацій в аграрному секторі, представлена в таблиці 1.

Підсумовуючи, слід зазначити, що системний підхід в управлінні інноваційним розвитком аграрного сектора економіки забезпечить безперервність у функціонуванні суб'єктів на мікрорівні, перетворюючи з цією метою протиріччя, які виникають між зовнішнім і внутрішнім середовищем системи, на потенційні можливості.

Таблиця 1 - Класифікація інновацій в аграрному секторі економіки

Класифікаційні ознаки	Види інновацій
Економічні	Відновлення і розвиток аграрного сектора економіки Збільшення фінансування сектора за рахунок інвестицій, розвитку прогресивних форм фінансування Збільшення ВВП, виробленому в аграрному секторі Збільшення кількості прибуткових і конкурентоспроможних підприємств Забезпечення продовольчої безпеки
Біологічні	Нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин Нові породи, типи тварин і кроси птахів Створення рослин і тварин, стійких до хвороб і шкідників, несприятливих чинників навколишнього середовища
Техніко-технологічні	Використання нової техніки Нові технології обробітку сільськогосподарських культур Нові індустріальні технології в тваринництві Науково-обґрунтовані системи землеробства і тваринництва Нові добрива і їх системи та засоби захисту рослин Біологізація і екологізація землеробства Нові ресурсно-зберігаючі технології виробництва спрямовані на підвищення споживчої цінності продуктів харчування
Організаційні	Розвиток кооперації і формування інтегрованих структур в АПВ Нові форми технічного обслуговування і забезпечення ресурсами АПВ Нові форми організації і мотивації праці в АПВ Маркетинг інновацій Створення інноваційно-консультативних систем в сфері науково-технічної та інноваційної діяльності Концепції, методи прийняття рішень Форми і механізми інноваційного розвитку
Соціальні	Формування системи кадрів науково-технічного забезпечення АПВ Поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти і культури працівників села
Екологічні	Поліпшення якості навколишнього середовища Забезпечення сприятливих екологічних умов для життя, праці і відпочинку населення Технології підтримання та поліпшення стану природних ресурсів (земельних, водних тощо).

У межах окреслених аспектів системного підходу в управлінні інноваційним розвитком суб'єктів аграрного сектора економіки подальшого наукового дослідження потребують деякі елементи, зокрема: методичні підходи до формування механізму аграрних підприємств на основі підвищення рівня їх конкурентоспроможності, цінових, організаційно-економічних і фінансових параметрів; також обґрунтованість напряму розвитку підприємства на основі виділення домінуючих і рецесивних ознак. У свою чергу, вони зумовлюють об'єктивну необхідність і потребу в розробці методичних підходів щодо оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємств у цих умовах. Розробка таких підходів врахована нами в процесі дослідження і базується на положеннях:

1. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки забезпечується на збалансованій системі централізації і децентралізації, підприємницькій та

інституційній діяльності.

2. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки повинен забезпечуватися на збалансованій тріаді «функція-обов'язок-відповідальність», з одного боку, та «ресурси-право-влада» - з іншого.
3. Інноваційний розвиток суб'єктів аграрного сектора економіки здійснюється згідно з їх цільовою спрямованістю в контексті розвитку інституційно-структурної трансформації економіки.

Крім того, потребує подальшого вдосконалення методи оцінки стратегічної конкурентоспроможності підприємств. У результаті наших досліджень ми дійшли висновку, що в основу її удосконалення слід покласти такі вимоги: методи оцінки стратегічної конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки повинні базуватися на системно-комплексному підході і враховувати цільову спрямованість розвитку; стратегії розвитку; потенціал організації та менеджменту; інноваційну модель розвитку. Основними критеріями забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств повинні стати: рівень розвитку потенціалу організації як системи; рівень розвитку управлінського потенціалу організації з поелементною деталізацією; модель управління якістю: лідерство, політика та стратегія, персонал, партнерство і ресурси, процеси, компетенція, інноваційна діяльність, системи і структури, соціальні та екологічні індикатори, індикатори сталого розвитку та ін.; модель організаційного розвитку як базова основа управлінського розвитку і основа забезпечення інноваційного розвитку підприємств; інноваційна модель розвитку.

При цьому слід урахувувати, що інноваційний розвиток може бути зумовлений як зовнішніми, так і внутрішніми факторами:

- 1) зовнішніми змінами, які відбуваються у конкурентному середовищі. Швидкість, часовий горизонт і поведінка організаційних змін залежить від обраних організацією стратегій та стану розвитку її потенціалу (виробничого, ресурсного, організаційного, управлінського, інноваційного та ін.);
- 2) внутрішньосистемними факторами як потребою та ініціативою системи. Швидкість, часовий і просторовий горизонт, напрями та повнота змін залежатиме від обраних організацією стратегій для реалізації.

В умовах конкурентного середовища надання суб'єктам підприємництва відповідної інформаційно-консультативної допомоги зі сторони місцевих органів влади, створення та підтримка діяльності районних (міжрайонних) центрів інформаційно-консультативних послуг і бізнес-центрів; забезпечення повного доступу суб'єктів підприємництва до інформації про комунальне майно та земельні ділянки, які пропонуються до відчуження або передачі в оренду, сприятиме активізації підприємницької діяльності в аграрній сфері.

На перспективу до 2015 р. інфраструктура розвитку аграрного підприємництва буде розвиватися за рахунок створення бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, фондаций та агенцій підтримки підприємницької діяльності, небанківських установ щодо підтримки аграрного бізнесу, лізингових організацій та інформаційно-консультативних установ. Створення бізнес-інкубаторів і бізнес-центрів відбуватиметься в основному в міських населених пунктах, що є центрами організації сільських територій. Це

одночасно буде сприяти розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та відіграватиме посередницьку роль між місцевим бізнесом і мережею організацій підтримки бізнесу з інших регіонів.

Висновки. Оцінивши наявну ситуацію, можна сказати, що на даний момент у нашій державі не приділяється достатньої уваги питанню підтримки конкурентоспроможного підприємництва на інноваційній основі. Перспективами подальших досліджень цього напрямку є впровадження нових технологій у процес сільськогосподарського виробництва й освоєння нової продукції, що надасть можливість зайняти конкурентоспроможне місце аграрними підприємствами на світовому ринку та міцно закріпити свої позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Малік, М. Й. Інноваційна діяльність як складова стратегії підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва [Текст] / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 155-164.
2. Посібник по формуванню ринкового середовища підприємств АПК [Текст] / за ред. П.Т. Саблука – К. : ІАЕ УААН, 1997. – 600 с.
3. Музика П.М. Розвиток інноваційного підприємництва в аграрній сфері [Монографія] / [За ред.] П.М. Музики. – Львів, 2000, - 156 с

УДК: 330.341.1:631.14

ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Гузь А.І. – аспірант, ПВНЗ «Європейський Університет»

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні та рішення задач, що поставлені СОТ, які характеризуються зміною форм власності та господарювання, трансформацією економічних пріоритетів, масштабів виробництва, зміною суті економічних відносин, висунули в число найбільш актуальних економіко-господарських проблем проблему максимально повного використання потенціальних можливостей підприємств, крім того, становлення багатокладної економіки в агропромисловому комплексі активізувало невідомі до цього суперечності, у результаті чого змінилася роль окремих факторів у процесі виробництва, з'явилися нові тенденції їх розвитку. Усе це потребує перегляду існуючих позицій по формуванню виробничого потенціалу в сільському господарстві і визначенню його місця в ієрархії сучасних ринкових відносин.

Стан вивчення проблеми. Дослідженню потенціалу підприємства як складної системи, властивій підприємствам ринкового механізму господарювання, у вітчизняній економічній літературі присвячено досить обмежена кількість робіт. Серед них можна відмітити роботи Л.І. Абалкіна, О.І. Анчішкіна, В.М. Архіпова, В.М. Гончарова, Є.П. Горбунова, М.І. Іванова, В.І. Кушліна, І.І.